

MÅNEDSBLADET

Glemmer du

3

TÅRNBY PÅ *H. C. Andersens* TID

Nr. 5 - Maj 2005

Tårnby Kommunebiblioteker - Lokalhistorisk Samling

Forsideillustration:

Vægter Hans Hansen, Maglebylille.

Veteran fra slaget ved Helgoland 9. maj 1864 ombord på

Fregatten Jylland.

ISSN 1397-5412

Glemmer du er udgivet af: Tårnby Kommunebiblioteker, Lokalhistorisk Samling

Skrevet og redigeret af: Inger Kjær Jansen

Layout: Vicky Bonde

3

TÅRNBY VED

H. C. Andersens TID

Vi afslutter nu historien om Dorthe Nielsdatter, H. C. Andersen og Tårnby sogn i 1800-tallet.

Udstillingen "*Tårnby Sogn på H.C. Andersens tid*" vises i perioden 9. maj til 28. maj 2005 på Hovedbiblioteket.

KOLERAEPIDEMI

I 1853 udbrød der en koleraepidemi, der også ramte beboerne i Tårnby sogn. 321 i sognet døde af kolera, heraf alene 295 på en måned.

Sognepræsten Jørgen Hjorth Laurtrup måtte indvi en lille selvmorderkirkegård på Tårnby kirkegård som begravelsesplads for at få plads til alle de døde på kirkegården.

Præsten havde forståeligt nok naturlige mareridt om sygdom og død, hvor han så ligkister for sig.

Ingen i Dorthes familie blev ramt selvom forholdene i Sundbyerne var forfærdelige.

Gerda Bonderup skriver i sin bog: Cholera-Morbrotter og Danmark side 122:

"Amager var mod syd et frugtbart

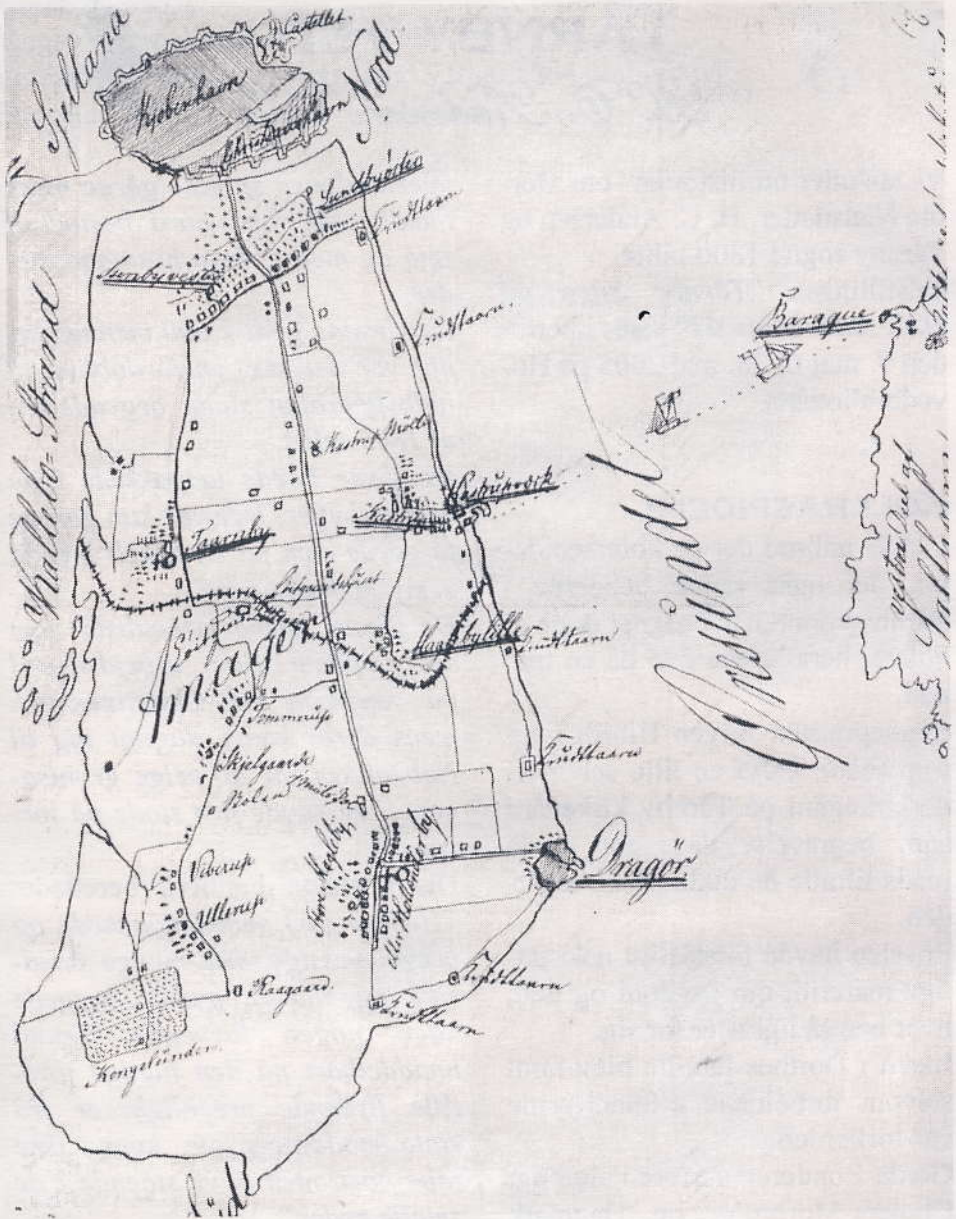
agerland med spredte gårde mens Sundbyerne mod nord bestod af små og meget ringe husmandssteder.

Der levede godt 2.600 mennesker, her var der sket en fordobling af indbyggerallet siden begyndelsen af 1800-tallet.

De fleste boede tætpackede i de usleste hytter. Der var kun ganske få gårde som på en enkelt nær lå et stykke fra husene.

De fleste mænd arbejdede som skibstømrere eller arbejdsmænd på værfterne på Christianshavn mens deres koner dagligt tog til København for at sælge grøntsager, flere havde fast stude på torvene".

Distriktslæge Feilberg berettede: *"Husene (er) sammenpackede og uregelmæssige, med mange smudsige og snævre gyder, byggede uden nogen hævende Grund umiddelbart på den fugtige jord. Alle flydende urenligheder fra stald møddinger etc. kunne ikke løbe bort, men blive stående i de smalle gyder".*

Distriktslægen Feilberg tegnede dette kort i forbindelse med epidemien og han gjorde sig stor umage med at indtegne de mange huse i Sundbyerne (prikkerne), der lå tæt klistet op af hinanden.

Glemmer du nr. 5 - Maj 2005

KRIG IGEN

I november 1863 blev en ny grundlov vedtaget, den omfattede Danmark og Slesvig men ikke Holsten. Dette var imod dansk tyske aftaler fra 1851-1852.

Grundloven trådte i kraft 1. januar 1864, men 16. januar samme år krævede Preussen og Østrig den ophævet inden 48 timer. Danmark afviste, og krigen 1864 brød ud. Flere fra Amager måtte igen i krig, to af disse var Frits Vilhelm Reiersen fra Tårnby og Hans Hansen fra Maglebylille.

Krigen blev katastrofal. Den 26. februar 1864 erklærede Danmark en blokade imod havnene i Slesvig og Holsten, og den 8. marts blev blokaden udvidet til de preussiske havne langs Østersøen.

Da preusserne kun besad en temmelig lille flåde i forhold til den danske, anmodede de deres østrigske allierede om hjælp.

For at styrke den danske eskadre, blev Fregatten Jylland, som havde deltaget i blokaden af Nordsøhavene, sendt af sted som assistance. Søslaget ved Helgoland den 9. maj var dramatisk. Ombord på Fregatten Jylland var Vilhelm Rejersén fra Tårnby og vægter Hans Hansen fra Maglebylille. Vilhelm Rejersén blev såret under slaget ved Helgoland.

En granat ramte en kanonport og en splint herfra kom flyvende og traf ham med en sådan kraft, at han blev slået om på dækket. Men Rejersén var ikke sådan at slå ud. Til trods for at han dårligt kunne se, rejste han sig og råbte: ” På ’en igen kammerater, Vi tager hvad der kommer!”

Hans Hansen fra Maglebylille har fortalt, hvordan Reiersén reddede hans liv. En af fjendens kugler ramte en krudttønde ombord ved siden af Hans Hansen, men Reiersén var snarrådig og smed den over bord, og reddede dermed Hans Hansens liv.

Slaget blev vundet, men fik ingen større indflydelse på krigens udfald, Danmark tabte krigen og ved freden i Wien den 30. oktober måtte Danmark afstå de tre her-tugdømmer Slesvig, Holsten og Lauenborg. Danmarks grænse til Tyskland gik nu ved Kongeåen.

Hans Hansen og Frits Vilhelm Reiersén fik Tapperhedsmedalje og Dannebrogsmændenes Hæderstegn for deres indsats.

De to veteraner fra Fregatten Jylland døde begge i en høj alder, Frits Vilhelm Reiersén i 1933, 92 år gammel og Hans Hansen i 1939, 97 år.

Begge veteraners gravstene er be-

varet på henholdsvis Tårnby og Kastrup kirkegård.

Til minde om de to veteraner blev der i Tårnby kirke i 1941 indviet et kirkeskib, en model af Fregatten Jylland. Hans Hansens gravsten blev restaureret af Amager Marineforening i 1999 og stenen indviet igen ved en højtidelighed den 9. maj 1999 på Kastrup Kirkegård på 135 årsdagen for slaget ved Helgoland.

FATTIGDOM OG DIGTERKUNST

Dorthe Nielsdatter blev enke i 1856 da hendes mand, Lars Johnsen, døde den 17.6. af brystbetændelse. Det betød økonomiske problemer for Dorthe, der måtte modtage fattighjælp.

Det fremgår af folketællingen for 1860:

*Et hus i Sundbyøster, husstand 71
Dorthea Nielsdatter, 55 år, enke
født i Tårnby sogn, husejerinde og
får fattighjælp.*

*Ane Larsdatter, 20 år. Ugift. Født
i Tårnby sogn, hendes datter.*

Ane, Dorthes datter, var endnu ugift på dette tidspunkt men blev gift året efter den 12.9.1861 med arbejdsmand hos Holmblad, Jens Peder Jensen. De unge flyttede ind

hos Dorthe.

De fik Laura Marie født 19.2.1864 og Johan Thorvald Jensen født 15.8.1868.

Familiens hus i Frederik den VII's gade brændte i 1869, men blev genopbygget i 1870.

Forholdene for Dorthe og Ane blev måske bedre efter, at Ane blev gift, for hendes mand kunne nu brødføde familien. Men en eventuel glæde blev hurtigt forvandlet til fortvivlelse, for Jens Peter forlod sin kone i 1870 og samme år og måske af samme årsag blev Ane indlagt på amtets sygehus. Her døde hun den 14. november 1870 efterladende sig to mindreårige børn og en gammel mor.

Et par år senere muligvis i 1872 blev huset solgt på auktion til Jens Peters arbejdsgiver L. Holmblad.

H. C. Andersens tilværelse gik i en noget mere behagelig retning. Christianshavns Avis kunne den 24.12.1869 fortælle at eventyrdigteren opholdt sig i Nice (Nizza) og et par måneder senere 26.2.1870 var han draget videre til Paris

Han havde Amager i tankerne, da han i 1871 fik trykt efterfølgende digt i "Illustreret Børneblad".

Spørg Amagermo'er

Der var en ældgammel Gulerod,
Saa knoldet, saa tyk og saa tung,
Den havde et ganske forfærdeligt
Mod,

Den vilde gifte sig med en ung,
En yndig ung, lille Gulerod
Af Røddernes fineste Blod.

- Og Brylluppet stod.

Bevertingen var ubetalelig god,
Den kostede slet ingen Penge;

De slikkede Maaneskin og drak
Dugg,

Tog Blomsterfnug,

Som det kom fra Mark og Enge.

- Gammel Gulerod hilsede med et
Buk,

Og talte saa langt og saa længe,
De Ord de klukkede Kluk i Kluk;

- Ung Gulerod sagde ikke et Muk,
Sad uden at give et Smiil eller
Suk,

Ung og smuk.

Hvis ikke Du troer,

Spørg Amagermo'er!

Et Rødkaalshoved var deres Præst,

Og Brudepiger Hvideroer;

Agurk' og Asparges sad som

Æresgjest,

Kartoflerne stod og sang Chor.

Og der blev dandset af Lille og
Stor.

Spørg Amagermo'er!

Gammel Gulerod sprang uden

Strømper og Skoe,
Hu, hei! han revned' i Ryggen,
Og saa var han død, kunde aldrig
groe.

Ung Gulerod loe,

Saa underligt vender sig Lykken.

Nu var hun Enke, nu var hun glad,

Nu kunde hun leve som helst hun
gad,

Kunde svømme som Jomfru i

Suppefad,

Ung og glad.

Hvis ikke Du troer,

Spørg Amagermo'er!

"TIL KIRKEGÅRDEN BLEV DE BRAGT"

H.C. Andersen døde den 4.8.1875.
Eventyrdigteren blev begravet fra
Københavns domkirke, Vor Frue
Kirke, den 11. august under over-
værelse af bl.a. kongen og kron-
prinsen. H.C. Andersen blev be-
gravet på Assistens Kirkegård.

Dorthe Nielsdatter var nu alene
med sine to børnebørn. Dorthe
kunne efter et par år ikke magte at
brødføde sig selv og børnebørne-
ne, så de endte alle tre på fattighu-
set i Tårnby, Laura Marie og Jo-
han Thorvald kom til fattighuset i
april 1875 og deres mormor fulgte
efter i 1877. Laura Marie var der

kun til sin konfirmation og måtte sandsynligvis så ud at tjene, men Johan Thorvald måtte blive der yderligere et par år til han nåede konfirmationsalderen.

Dorthe var indlagt på sygeafdelingen et par år, men døde først den 18. januar 1890, 84 år gammel efter 13 år på fattighuset.

Dorthe Nielsdatters liv blev længere end H.C. Andersens, men det var, i modsætning til digterens tilværelse, hårdt og fyldt med triste oplevelser.

”Til kirkegården blev hun bragt, de fattiges kirkegård.”

Fra H.C. Andersen:

Hun duede ikke.

Tegning af Vilhelm Pedersen (1820-1859) til H.C. Andersens eventyr ”Hun duede ikke”.

*H. C. Andersens begravelse i Vor frue Kirke 1875.
Tegning fra Illustreret Tidende samme år.*

**Program for
Historiens dag på Amager
Søndag den 22. maj**
i Dragør og Tårnby Kommuner

Søndag den 22. maj er udnævnt til historiens dag i Danmark.

Alle landets familier opfordres til at gå på opdagelse i historien og høre alle de fantastiske historier, der denne dag vil blive fortalt landet over. Forestil dig at hundredevis af kulturarvssteder i hele Danmark denne dag vil være bemandet med personer, der fortæller en historie der knytter sig til et specifikt sted. Skolebørn har op til dagen fået uddelt flyers, der henviser til Kulturarvstyrelsens hjemmeside www.kuas.dk, hvor du kan få meget mere at vide om, hvad der sker i alle egne af Danmark.

I Dragør og Tårnby Kommuner har lokalarkiverne, museerne og kirkerne sammensat et stort program, der har oplevelser til alle uanset alder. Sæt dagen af søndag den 22. maj, og få mættet sanserne i gode historier om din egen Ø.

Alle arrangementerne er gratis.

Program:

En historisk tur gennem Dragør under besættelsen.

Mødested og tid: Annasvej 4, 2791 Dragør. Kl.10.00 -11.30

Guide: Nynne Vidgren og Fritz Bulow.

Arrangør: Dragør Museum.

"Befrielsesdage 1945 – 2005"

Fotoudstilling om befrielsesdagene som de formede sig på det sydlige Amager i 1945.

Sted: Dragør Lokalarkiv, Stationsvej 5, 2791 Dragør

Åbningstid: kl. 13 - 16

Arrangør: Dragør Lokalarkiv

Menneskeskæbner fra St. Magleby kirkegård.

Mødested og tid: St. Magleby Kirke, Kirkevej 6, 2791 Dragør. Kl. 15.00 - 16.00

Guide: Sognepræst Elsebeth Jans.

Arrangør: St. Magleby Kirke

Hollænderne på Amager.

Mødested og tid: Amagermuseet, Hovedgaden 12, St. Magleby. Kl.13.00 – 14.30

Guide: Nynne Vidgren

Arrangør: Amagermuseet

Maglebylilleminder

Mødested og tid: Skytteforeningen Pilen, Amagerlandevej 221, 2770 Kastrup, Kl. 10.00

Fortæller: Svend Jensen

Arrangør: Tårnby Lokalhistoriske Samling

Kastrupgårds historie

Mødested og tid: Kastrupgårdsamlingen, Kastrupvej 399, 2770 Kastrup, Kl. 12.00

Guide: Finn Nilsson

Arrangør: Kastrupgårdsamlingen

Fotosjov og sanglege fra gamle dage

Mødested og tid: Børnebiblioteket/Kastrupgård, Kastrupvej 399, 2770 Kastrup, Kl. 12.00 – 16.00

Musiklærer: Rene Madsen (12.00 – 13.00)

Arrangør: Børnebiblioteket/Kastrupgaard

Glasværksminder

Mødested og tid: Kastrupgårdsamlingen, glasudstillingen, Kastrupvej 399, 2770 Kastrup, Kl. 15.00

Fortællere: Verner Nielsen, Kurt Esmann og Leif Olsen

Arrangør: Tårnby Lokalhistoriske Samling

Kastrup Kirkes Historie

Mødested og tid: Kastrup Kirke, Kastruplundsgade 3, 2770 Kastrup Kl. 12.00

Fortæller: Provst Palle Thordahl

Arrangør: Kastrup Kirke

Kirkegårdsvandring på Kastrup Kirkegård

Mødested og tid: Kastrup Kirke, Kastrupvej 414, 2770 Kastrup, Kl. 13.15

Fortæller: Inger Kjær Jansen

Arrangør: Tårnby Lokalhistoriske Samling

Historien om Amagers ældste bygning og Kirke

Mødested og tid: Tårnby Kirke, Englandsvej 330, 2770 Kastrup, Kl. 13.00

Fortæller: Pastor Andreas Wøller.

Arrangør: Tårnby Kirke

Henfarne slægter på Tårnby kirkegård

Mødetid og sted: Tårnby Kirke, Englandsvej, 330, 2770 Kastrup, Kl. 14

Fortæller: Ejvind Christensen

Arrangør: Tårnby Lokalhistoriske Samling

Tømmeruphistorier

Mødetid og sted: Tømmerupvej 59, 2770 Kastrup, Kl. 14.00

Fortæller: Jan Zibrandtsen

Arrangør: Tårnby Lokalhistoriske Samling

Fastelavn og Kræmmersjæl i Ullerup

Mødested og tid: Fægårdsvej 48, 2791 Dragør, Kl. 14.00

Fortæller: Frede Hjed

Arrangør: Tårnby Lokalhistoriske Samling

Mytevandring ved skumringstid

Mødested og tid: Tårnby Kommunes Naturskole, Granatvej 3, 2770 Kastrup Kl. 19.30

Guide: Johnny S. Krogh

Arrangør: Tårnby Naturskole

Hvis du ønsker at gå eller cykle på egen hånd, udleveres der gratis turguide til de gamle landsbyer, Tårnby, Kastrup, Tømmerup og Ullerup på Tårnby Kommunebiblioteker fra lørdag den 21. maj 2005.

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

Lokalhistorisk Samling

Kamillevej 10

2770 Kastrup

Tlf. 32 46 05 45

www.bibliotek.taarnby.dk

Klik på Lokalhistorisk Samling

Vi har publikumsmaskine med adgang til internettet og mange slægtsforskerlinks.

Åbningstider:

Mandag	15.00 - 19.00
Tirsdag	12.00 - 16.00
Fredag	12.00 - 15.00

Lokalhistorisk Samling har desuden udstillinger på:

Kastrupgårdssamlingen

"Midt på Amager"

&

"Kastrup Glas"

Åbent Tirsdag til søndag

14.00-17.00

Onsdag tillige

14.00-20.00

Plyssen

Amager Strandvej 350:

**Permanente og
skiftende udstillinger**

Åbent Lørdag og søndag

13.00-16.00